

**ÚSTŘEDNÍ
KNIHOVNA
ČVUT V PRAZE**

Výroční zpráva

2022

Zpracovaly:

PhDr. Marta Machytková, Mgr. Michaela Morysková

Podklady připravily:

Ing. Tereza Bulanová Ph.D., Mgr. Martin Černý, Mgr. Soňa Fryšáková Ph.D.,
Ing. Mgr. Lucie Korhoňová, PhDr. Helena Kovářiková, Mgr. Tereza Nováková, Mgr. Tereza Šorejsová

květen 2023

Obsah

1. Ústřední knihovna - organizace a financování.....	6
1.1 Organizace a řízení	6
1.2 Knihovní rada	6
1.3 Financování ÚK.....	7
1.4 Spolupráce s fakultami a katedrami	7
2. Fondy informačních zdrojů	8
2.1 Stav fondů, přírůstek	8
2.2 Akvizice informačních zdrojů	9
2.3 Prodejní výstava	9
2.4 Akvizice e-knih	10
3. Financování informačních zdrojů	12
3.1 Financování knižní literatury.....	12
3.2 Financování tištěných oborových časopisů.....	12
3.3 Financování e-zdrojů	12
3.4 Financování nástrojů, služeb a publikačních standardů	12
3.5 Financování informačních zdrojů - rekapitulace	13
4. Služby	14
5. Propagace knihovny - web, sociální sítě, materiály	15
5.1 Webové stránky	15
5.2 Propagace a komunikace s uživateli	15
6. Podpora studia	18
7. Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů (EIZ).....	20
7.1 Zhodnocení dostupnosti EIZ v roce 2022	20
7.2 Statistické sledování využití EIZ.....	20
7.2.1 Multioborové zdroje	21
7.2.2 Citační databáze a rejstříky	21
7.2.3 Oborové informační zdroje.....	22
7.2.4 Faktografické databáze	23
7.2.5 Databáze e-knih	24
7.2.6 Přehled nejstahovanějších publikací za rok 2022	24
8. Digitální knihovna ČVUT.....	25
9. Podpora vědy a výzkumu	26
9.1 Bibliometrie	26
9.2 Open Access, Open Science	26
9.3 Redakce	27

10. Podpora vědeckých časopisů na ČVUT (Acta Polytechnica)	28
10.1 Redakce Acta Polytechnica	28
10.2 Publikační standardy	28
11. Prostory	30
12. Personální situace	30
13. Mezinárodní a národní spolupráce	31
13.1 Členství v odborných orgánech a organizacích	31
13.2 Zahraniční cesty, konference, stáže	32
14. Projekty (grantová a rozvojová činnost) 2022	33
15. Publikační a přednášková činnost	33
16. Přílohová část	34

Úvod

V uplynulém roce se nám podařilo kvalitně plnit všechny služby vysokoškolské knihovny tak, jak to od nás akademická obec očekává. Zaměřili jsme své síly také na intenzivní spolupráci s ostatními vysokoškolskými knihovnami, a to s důrazem na propojení a sdílení dobré praxe a další možnosti úzké spolupráce díky moderním informačním a komunikačním technologiím. Jednalo se o zapojení ÚK ČVUT do přípravy projektu *PNG - Platformy nové generace* (OP-JAK, CARDS, NTK), jehož hlavním cílem je pořídit nový perspektivní knihovní systém jako součást platformy pro efektivní správu a zpřístupnění tištěných, digitálních a elektronických informačních zdrojů.

Zapojili jsme se také do řešení projektu CRP18+ *Podpora blended learningu vysokoškolskými knihovnami (služby, zdroje, procesy)*. Výstupem projektu, který koordinovala ČZU, je soubor doporučení pro vysokoškolské knihovny *Jak podpořit blended learning* a rovněž vytvoření a posílení prostředí pro rozvoj flexibilních forem vzdělávání na vysokých školách v ČR.

Chci poděkovat všem svým kolegyním a kolegům za trpělivost, vytrvalost, profesionalitu. Vážím si, že prokázali silné stránky knihovny, odvahou, soudržností a invencí, schopnost řešit problémy a překonávat překážky, pružně reagovat na nové výzvy a neustále se učit a nové poznatky uvádět do praxe.

I o tom se lze přesvědčit při čtení jednotlivých kapitol této výroční zprávy.

Marta Machytková

1. Ústřední knihovna - organizace a financování

1.1 Organizace a řízení

Ústřední knihovna (ÚK) je strukturovaná na centrální a detašovaná pracoviště (lokální knihovny). Centrální pracoviště působí v budově Národní technické knihovny (NTK) v Dejvicích a v budově CIIRC. Lokální knihovny jsou umístěny v prostorách mimodejvických fakult (na Fakultě biomedicínského inženýrství, Fakultě dopravní, Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské). V tabulkách, kterými je text této zprávy doplněn, je používána pro označení centrálního pracoviště zkratka ÚK/NTK a pro označení lokálních knihoven zkratky příslušných fakult.

Funkční členění knihovny:

- **Oddělení fondů** (akvizice, zpracování a zpřístupňování fondu, správa a ochrana fondu, správa a rozvoj knihovního systému Aleph, budování *Digitální knihovny ČVUT* jako univerzitního repozitáře).
- **Oddělení služeb** (výpůjční služby, specializované služby, e-sloužby, bibliograficko-informační služby, poradenské a referenční, konzultační a reprografické služby, meziknihovní služba).
- **Oddělení podpory studia** (informační vzdělávání, zajišťování dostupnosti elektronických informačních zdrojů, výuka, školení a semináře, tvorba a správa webových stránek ÚK, propagace).
- **Oddělení podpory vědy** (podpora publikování, problematika Open Access a Open Science, bibliometrie, hodnocení a srovnávání výsledků školy v oblasti publikování).
- **Redakce vědeckých časopisů** (vydávání celouniverzitních vědeckých časopisů a sborníků, poskytování podpory publikujícím autorům a redakcím na ČVUT, podpora informační a publikační gramotnosti v celém výzkumném cyklu).
- **Sekretariát ředitelky** (řídící a koncepční činnost, tvorba a řízení projektů, strategie rozvoje ÚK, řízení lokálních knihoven).
- **Lokální knihovny** (akvizice, zpracování, zpřístupňování a ochrana fondů, výpůjční služby, elektronické dodávání dokumentů, meziknihovní služba).

1.2 Knihovní rada

Knihovní rada (KR) je podle *Organizačního řádu ÚK*, čl. 5, 6 stálým poradním orgánem ředitele. Na návrh děkanů fakult a ředitelů součástí jsou členové jmenováni rektorem na dobu určitou, a to nejvýše do konce jeho funkčního období. Ředitelka ÚK svolává zasedání KR, předkládá materiály k projednání a může pozvat hosty ke konkrétnímu bodu jednání.

K 31. 12. 2022 byli členy KR:

Ing. Radek Holý, Ph.D.	předseda
Doc. Dr. Ing. Václav Liška	Fakulta stavební
Doc. Ing. Radek Šulc, Ph.D.	Fakulta strojní
Doc. Ing. Milan Polívka, Ph.D.	Fakulta elektrotechnická
Mgr. Jarmila Štruncová	Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská
Mgr. Hubert Guzik, Ph.D.	Fakulta architektury
Doc. Ing. Lukáš Týfa, Ph.D.	Fakulta dopravní
Ing. Ida Skopalová	Fakulta biomedicínského inženýrství
Doc. RNDr. Alena Šolcová, Ph.D.	Fakulta informačních technologií
Doc. Ing. Petr Vymětal, Ph.D.	Masarykův ústav vyšších studií
Ing. Ivo Prajer	Výpočetní a informační centrum
PhDr. Markéta Kašparová Parkanová	Ústav tělesné výchovy a sportu
Ing. Karel Smolek, Ph.D.	Ústav technické a experimentální fyziky
Ing. Karel Jung, Ph.D.	Kloknerův ústav
Mgr. Tereza Zoulová	Česká technika - nakladatelství ČVUT
Prof. Ing. Václav Hlaváč, CSc.	Český institut informatiky, robotiky a kybernetiky, Univerzitní centrum energeticky efektivních budov

Během roku probíhala komunikace online. Ředitelka informovala o aktuální činnosti ÚK - financování, projektech, zajištění přístupu k informačním zdrojům.

1.3 Financování ÚK

ÚK hospodařila jako samostatná účetní jednotka s rozpočtem, který je určen metodikou rozpočtu ČVUT. Rozpočet ÚK byl tvořen nákladově podle jednotlivých činností ÚK. Byl z něj financován nákup informačních zdrojů (knihy, časopisy, e-zdroje a služby), personální a provozní zajištění ÚK, technická podpora a příslušné služby pro ÚK, platba za pronájem prostor v budově NTK a využívání prostor v budově CIIRC. Kniho hospodařila s vlastními zdroji, kterými jsou příjmy za poplatky, služby apod. Dalšími finančními zdroji byly granty/projekty, které ÚK v daném roce získala. Nepeněžní zdroje ÚK tvořily signální výtisky skript a některých tiskovin České techniky - nakladatelství ČVUT a výměnné publikace.

1.4 Spolupráce s fakultami a katedrami

Tato spolupráce je pro činnost knihovny klíčová a podílí se na ní většina pracovníků knihovny. Potřebné informace byly standardně zveřejňovány na webových stránkách ÚK nebo byly předávány v rámci osobních kontaktů. Pro oblast fondů (akvizice, inventarizace, předávání fondu na katedry) je pro každou fakultu a součást školy určena konkrétní pracovnice ÚK jako kontaktní osoba. Vedle doplňování fondu a zajišťování tradičních služeb spolupracovala ÚK s fakultami a součástmi v oblasti podpory studia a podpory výzkumu. Tato spolupráce je popsána podrobněji v dalších kapitolách této zprávy.

Před zahájením akademického roku 2022/2023 se zástupci dejvických fakult, pověřeni správou katederních knihoven, setkali s pracovníci ÚK. Setkání, která jsou organizovaná po fakultách a součástech již od roku 2009, mají za cíl zhodnotit spolupráci fakult s ÚK, informovat o všech oblastech činnosti a získat podněty a připomínky k práci knihovny. Byly projednány finanční limity příslušných fakult a součástí určených pro akvizici a stav jejich čerpání v roce 2022. Pracovnice ÚK informovaly o objednávkách časopisů na rok 2023, o revizi a inventarizaci fondu na daných katedrách. Další informace se týkaly novinek v elektronických informačních zdrojích, připravovaných akcích (prodejná výstava, školení a semináře).

2. Fondy informačních zdrojů

2.1 Stav fondů, přírůstek

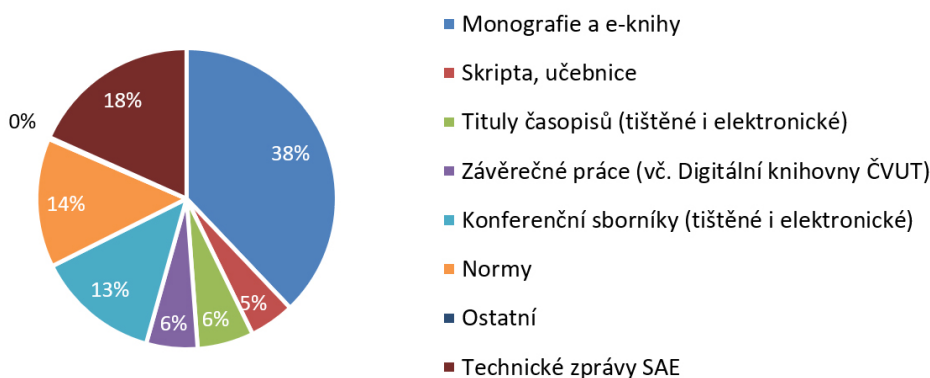
ÚK buduje specializované fondy informačních zdrojů podle informačního profilu, který vychází ze zaměření studijních programů, studijních oborů a konkrétní vědecké a výzkumné činnosti fakult a ústavů ČVUT.

Tištěné fondy jsou umístěny v ÚK (v centrálním pracovišti ÚK v budově NTK a v lokálních knihovnách), a také na katedrách a ústavech fakult a na vysokoškolských ústavech.

Elektronický informační fond je tvořen bibliografickými, citačními, faktografickými a fulltextovými databázemi (digitální knihovny), podrobněji v kap. 7. Dále jej tvoří elektronické knihy, které jsou zakoupeny formou trvalého nákupu nebo jsou jako kolekce e-knih přístupné na základě ročních poplatků. Významným elektronickým informačním zdrojem je *Digitální knihovna ČVUT*, ve které jsou uloženy závěrečné práce studentů, včetně prací doktorských, publikační činnost autorů ČVUT, výstupy v elektronické podobě publikované v režimu Open Access nebo digitalizované dokumenty (více kap. 8).

Základní struktura fondu podle typů dokumentů a poměru obsažených titulů (bez ohledu na to, zda se jedná o tištěnou nebo elektronickou verzi) je zobrazena v Grafu 1. Je to širší pohled na strukturu fondu, než je skladba dokumentů v *Katalogu ÚK*.

Struktura fondu ÚK ČVUT

graf 1

Akvizice fondu se realizovala v úzké součinnosti s pedagogy a vědeckými pracovníky, a to podle zásad *Akviziční politiky Ústřední knihovny ČVUT*. Z finančních prostředků ÚK byly pořizovány informační zdroje určené pro celou školu. Z prostředků fakult a ústavů byly hrazeny oborově zaměřené informační zdroje, studijní literatura, doporučená literatura k předmětům dané fakulty, české a zahraniční časopisy tematicky zaměřené na studijní a vědní obory dané fakulty či ústavu.

Nový přírůstek v roce 2022 byl evidován v počtu 5 104 knihovních jednotek. Tvořily ho tištěné a elektronické publikace (konkrétně se jednalo o 5 014 tištěných knihovních jednotek, 90 titulů e-knih).

Převážně byly publikace pořizovány nákupem. Nezanedbatelná část přírůstků, v počtu 933 knihovních jednotek, byla získána jako signální výtisky (tiskoviny vydávané Českou technikou - nakladatelstvím ČVUT) nebo mezinárodní výměnou. Další přírůstky tvořily vysokoškolské kvalifikační práce (1 246 knihovních jednotek). Vývoj přírůstků za posledních deset let je uveden v Tab. 1.

ÚK ČVUT	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
přírůstky	7 199	6 987	6 003	4 570	6 546	6 175	4 928	4 281	3 860	5 104

tab. 1

V roce 2022 bylo z knihovního fondu vyřazeno celkem 5 537 knihovních jednotek. Jednalo se o obsaženě zastaralé nebo opotřebované dokumenty, které byly vyřazeny z katederních knihoven dejvických fakult a z centrálního pracoviště ÚK.

Vývoj objemu knihovního fondu ČVUT za posledních deset let je dokumentován v Tab. 2. Díky přípravě přechodu na novou knihovní platformu se v roce 2022 navázalo na závěry analýz provedených v roce 2021. Rozbor fondu knihovních jednotek zaznamenaných v tištěných přírůstkových seznamech z let 1954 až 1980 odhalil statistickou chybu, kterou bylo potřeba opravit tak, aby data mohla být správně vykazována a odpovídala realitě.

ÚK ČVUT	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
knih. fond	486 096	484 114	482 605	479 601	482 250	485 660	488 068	488 106	335 147	334 104

tab. 2

Časopisecký fond v roce 2022 tvořilo 192 titulů časopisů, z toho bylo 184 titulů v tištěné podobě a 8 titulů bylo pouze v elektronické podobě s možností přístupu pro celé ČVUT. V tištěné podobě byla pořizována jen zásadní periodika, která jsou pro dané katedry důležitá a která jsou jedinečná a unikátní. Exemplářů se celkem odebíralo 193. V Tab. 3 jsou uvedeny počty časopiseckých titulů za posledních deset let.

ÚK ČVUT	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
počet titulů časopisů	355	341	320	325	310	287	291	241	233	192

tab. 3

Na základě dohody jsou od roku 2009 jedinečné časopisy (tj. tištěné tituly, které odebírá jenom ÚK) umístěny ve společné studovně časopisů NTK v 3.NP. V roce 2022 to bylo 25 titulů časopisů financovaných z limitů fakult FEL, FS, FSv a z rozpočtu ÚK. Bylo ukončeno vydávání tištěné verze *Metrologia* a *CPT*. Nově byl objednan časopis *Built Environment*. Ve studovně časopisů jsou k dispozici aktuální čísla a kompletní předcházející ročník. Vázané ročníky z let 2009–2021 (za r. 2021 se jedná o výběr 10 titulů), byly podle klasifikace LCC zařazeny do fondu NTK (s označením majetek ČVUT a RFID čipem ČVUT). Dostupné jsou pouze prezenčně, zbývající tituly jsou uloženy v našem skladu v budově NTK. Ostatní oborové časopisy jsou umístěny na katedrách a ústavech.

2.2 Akvizice informačních zdrojů

V roce 2022 byly realizovány nákupy většinou na základě požadavků pedagogů a vědců. Na akvizici studijní literatury měla vliv doporučená literatura k oborům či předmětům vyučovaným na ČVUT, příp. k tématům závěrečných prací, a produkce univerzitního nakladatelství. Zdrojem pro cílený nákup byly také publikační výstupy autorů ČVUT. Pro naplnění akvizičních požadavků jsou systematicky vyhledávány volně dostupné zdroje.

Dalšími faktory ovlivňujícími akvizici jsou, vedle objemu produkce českých tištěných titulů odborných a univerzitních nakladatelství, také růst volně dostupných e-dokumentů a široká nabídka komerčních elektronických informačních zdrojů. Akviziční proces knihovny je ovlivněn účastí ČVUT v projektu CzechELib. Jedná se o centrální nákup klíčových elektronických informačních zdrojů pro výzkumnou a vzdělávací sféru v ČR s minimální 50% finanční podporou. V roce 2022 jsme pokračovali ve zkoušení nových způsobů akvizice elektronických knih. Opět jsme uživatelům v databázi *Proquest Ebook Central* nabídli tzv. Demand Driven Acquisition a nově jsme u vydavatelství Taylor & Francis vyzkoušeli tzv. Evidence Based Acquisition, podrobněji v kap. 2.4. U některých zahraničních vydavatelů pozorujeme trend, kdy z prodeje ve formě trvalého nákupu stahují své elektronické učebnice a nabízejí je pouze formou ročního předplatného. Způsob zpřístupnění, který je znám u velkých kolekcí EIZ, je tak možné aplikovat, byť jen na jediný titul.

2.3 Prodejní výstava

Prodejní výstava knih **NOV@2022 - Knižní novinky v technických oborech** (Obr. 1) se uskutečnila ve dnech 31. 10. – 4. 11. 2022. Výstava byla opět pořádána ve spolupráci s Národní technickou knihovnou a konala se v prostorách počítačové učebny NTK. Přehlídku knižních zahraničních novinek v technických oborech jsme otevřeli počtrnácté a nabídli tak pedagogickým i vědeckým pracovníkům možnost získat nejnovější zahraniční publikace za výhodných podmínek. Na výstavě jsme představili knihy autorů ČVUT, kteří publikují své práce u zahraničních vydavatelů. Tradičně jsme přivezli také učebnice světových univerzitních nakladatelství a vystavili knižní novinky v technických oborech, které vydala renomovaná zahraniční vydavatelství. Bylo dovezeno celkem 472 knih, z toho bylo zakoupeno 184 knih v celkové hodnotě 440 280 Kč. Průměrná cena knihy z celkového počtu zakoupených knih vychází na 2 392 Kč. Všechny pořízené knihy jsou zveřejněny v *Katalogu ÚK ČVUT*.

NOV@ 2022 NOV@ 2022 NOV@ 2022

Prodejní výstava zahraničních knih

31. října - 4. listopadu 2022

budova NTK - učebna PC01 ve 3. NP
Praha 6 – Dejvice, Technická 6

Využijte slevu 20 %

Otevírací doba:
Po 10.00 - 17.00 Út - Čt 9.00 - 17.00 Pá 9.00 - 15.00

Vystavovatelé

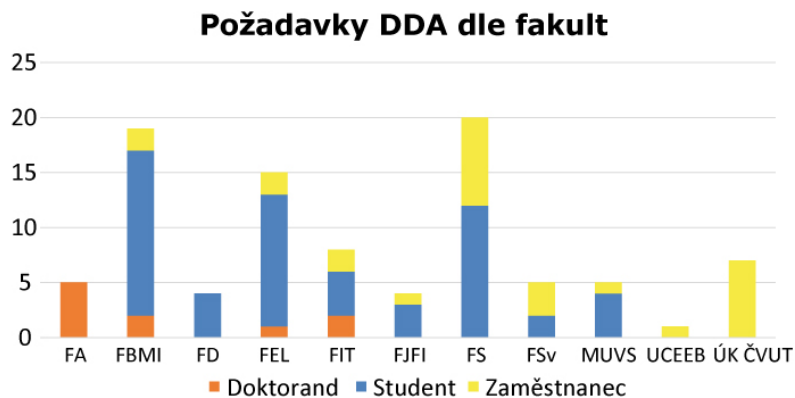
obr. 1

2.4 Akvizice e-knih

V roce 2022 jsme uživatelům opět nabídli možnost zadávat požadavky na nákup nebo výpůjčku elektronických knih v databázi *Proquest Ebook Central*. Jedná se o obchodní model **Demand Driven Acquisition** (akvizice řízená uživatelem), kdy knihovna do systému vloží finanční depozit, poskytovatel služby otevře kolekci e-knih k 5minutovému čtení a uživatelé si mohou vybírat, které tituly by požadovali koupit nebo vypůjčit.

Knihovna následně posoudí a ověří, zda požadovaný titul není dostupný v jiné databázi nebo např. v tištěné podobě. Jde o tzv. moderovanou akvizici. S uživateli komunikujeme a ve většině případů žádáme o dodatečné informace, abychom mohli rozhodnout, zda požadavek schválit a v jaké podobě - výpůjčka nebo trvalý nákup a v jaké licenci. Pomocí této služby rozšiřujeme kolekci e-knih na platformě *ProQuest Ebook Central*. Výhodou pro uživatele je velmi rychle zajištěný přístup k požadované literatuře, zakoupené knihy jsou dostupné pro celé ČVUT okamžitě po schválení požadavku. Vybírat je možné z více než 200 000 titulů zvolených podle oborového zaměření ČVUT, kolekce se navíc neustále rozšiřuje o nově vydané tituly.

V roce 2022 jsme v rámci této služby přijali 93 požadavků, z toho 52 bylo schváleno (22 výpůjček, 30 trvalý nákup). Téměř polovina požadavků byla zamítnuta. Ne proto, že by nebyly relevantní, ale často se stává, že titul je již pro ČVUT dostupný v jiné databázi, případně máme dostupné jiné vydání, které je dostačující. Studenti také často službu pouze zkusí a o vybranou e-knihu vážný zájem nemají. V knihovně moderovaný nákup e-knih velice oceňujeme, protože nákupy a výpůjčky nejsou schvalovány automaticky a do trvalého fondu e-knih se dostávají skutečně potřebné tituly.

graf 2

V loňském roce jsme poprvé vyzkoušeli další nový obchodní model tzv. **Evidence Based Acquisition** (akvizice založená na využití). Uživatelé mají po určitou dobu přístup k určité kolekci e-knih vybraného vydavatele. Během trvání přístupu knihovna průběžně vyhodnocuje statistiky využívání, které jí po ukončení přístupu pomohou rozhodnout, které z titulů pro své uživatele zakoupí natrvalo. Zakoupeny jsou tituly v hodnotě depositu, který byl před spuštěním přístupu uhrazen.

V minulém roce tak měli uživatelé ČVUT přístup k více než 3 000 titulům e-knih vydavatelství *Taylor & Francis* z oborů *Computer Science, Engineering & Technology* a *Physical Sciences* vydaných v letech 2019 – 2021. Na základě analýz využívání a také na doporučení bylo jako trvalý nákup zakoupeno 28 titulů e-knih.

Elektronické učebnice některých vydavatelů (např. *Pearson, Wiley*) již není možné koupit ve formě trvalého nákupu, ale jsou nabízeny pouze jako předplatné. Vydavatelé tak reagují na zvýšený zájem o elektronické publikace, stahují je z nabídky agregátorů typu *Proquest, EBSCO* a nabízejí je na nových platformách, např. *VitalSource, Perlego, VleBooks*. Primárně byly tyto platformy v zahraniční určeny studentům, kteří si zde mohou „pronajmout“ e-učebnice pouze na semestr. Obsah pro své uživatele zde nyní mohou předplácet i knihovny. Cena se odvíjí od délky předplatného (6 nebo 12 měsíců) a počtu současně pracujících uživatelů. U učebnic se předpokládá intenzivnější použití přímo ve výuce, počet uživatelů tak může narůst až na desítky.

Na základě podnětu od vyučujících jsme se rozhodli v akademickém roce 2022/2023 vyzkoušet platformu *VitalSource*, kde jsme zakoupili roční přístup do učebnic vydavatelství *Pearson*. Takovýto model předpokládá intenzivní komunikaci mezi vyučujícím a knihovnou, aby byly předplaceny skutečně potřebné tituly, které budou intenzivně využívány. Po skončení předplatného, před začátkem nového akademického roku tento způsob vyhodnotíme a spolu s vyučujícím se rozhodneme, zda v tomto modelu pokračovat.

3. Financování informačních zdrojů

Financování nákupů informačních zdrojů se řídilo pravidly *Akviziční politiky Ústřední knihovny ČVUT*. Jako každoročně fakulty a ústavy stanovily tzv. **limity** – konkrétní finanční částky ze svých rozpočtů určené pro nákup studijní literatury. Z těchto prostředků mohla ÚK na základě konkrétních požadavků nakupovat a na konci roku pak provedla zúčtování těchto částek. ÚK také zajišťovala nákupy z grantových finančních prostředků a z fakultních rozpočtů (viz Tab. 4).

Z **rozpočtu ÚK** se v roce 2022 financovaly především informační zdroje a služby, které jsou dostupné všem pracovníkům a studentům ČVUT. Takto byly financovány nákupy tištěných knih a časopisů, které jsou umístěny v centrálním pracovišti.

ÚK hradila konsorciální poplatky za přístup k elektronickým informačním zdrojům v rámci projektu CzechELib (více v kap. 7). Tato částka je uvedena v položce rozpočtu *Konsorciální poplatky (CzechELib)*. Další položkou jsou *E-zdroje nekonsorciální*, tj. náklady na licenční poplatky plně hrazené ÚK. V položce *Nástroje, služby, publikační standardy* jsou uvedeny náklady na licenční poplatky, poplatky za služby a členství v příslušných organizacích, které souvisí se zajišťováním EIZ a publikováním (podrobněji v kapitole 3.4).

Náklady z rozpočtu ÚK 2022	knihy	e-knihy	časopisy	konsorciální poplatky (CzechELib)	e-zdroje nekonsorciální	nástroje, služby, publikační standardy	Celkem
Cena (v Kč)	165 668	388 087	30 358	10 388 937	1 327 490	925 423	13 225 964

tab. 4

3.1 Financování knižní literatury

Knižní literatura (tištěné monografie, sborníky, učebnice, skripta, e-knihy) byla v roce 2022 nakoupena celkem za 3 292 253 Kč. Z rozpočtu ÚK bylo uhrazeno 553 755 Kč. Většina nákupů tištěných a e-knih tedy byla hrazena z limitů fakult, ústavů, z grantů, z projektů a z rozpočtu kateder, a to v celkové výši 2 738 498 Kč.

3.2 Financování tištěných oborových časopisů

Oborové časopisy byly financovány zejména z limitů jednotlivých fakult a ústavů a z prostředků kateder, minimální částkou pak také z rozpočtu ÚK. Konkrétně bylo z limitů zapláceno celkem 746 009 Kč, z prostředků kateder 176 090 Kč a 30 358 Kč platila ÚK ze svého rozpočtu. Celkem byly oborové tištěné časopisy financovány částkou 952 457 Kč.

3.3 Financování e-zdrojů

V Tab. 5 jsou uvedeny konkrétní částky, kterými byla z rozpočtu ÚK placena spoluúcast za přístup ke konsorciálním e-zdrojům v rámci CzechELib, a rovněž licenční e-zdroje, které byly plně hrazené z rozpočtu knihovny.

E-zdroje	Cena (v Kč)
konsorciální CzechELib	10 388 937
nekonsorciální	1 327 490
Celkem	11 716 427

tab. 5

3.4 Financování nástrojů, služeb a publikačních standardů

Další náklady představují licenční poplatky za používání citačních nástrojů *Citace PRO* a *CITAVI* a *Klasifikační web Kongresové knihovny LCC*, podle kterého je tříděn knihovní fond ÚK a roční licenční poplatek za vyhledávač *Summon*.

Dále byly hrazeny poplatky za Meziknihovní výpůjční službu na národní i mezinárodní úrovni (položka *Služby*). Samostatně byly sledovány poplatky za publikační standardy v položce *Publikační činnost, standardy (DOI, Similarity Check)*.

Všechny tyto náklady, plně hrazené z rozpočtu ÚK, jsou uvedeny v Tab. 6.

Nástroje, služby, publikační standardy	Cena (v Kč)
nástroje	896 702
služby	2 314
publikační standardy	26 407
Celkem	925 423

tab. 6

3.5 Financování informačních zdrojů - rekapitulace

Celkové náklady na pořízení informačních zdrojů a služeb pro ČVUT v roce 2022 činily **17 038 859 Kč** (bez ohledu na zdroje jejich financování).

Celkové náklady 2022	knihy	e-knihy	časopisy	Konsorciální poplatky CzechELib	E-zdroje a služby nekonsorciální	nástroje, služby, publikační standardy	Členství	Celkem
cena (v Kč)	2 814 035	478 218	952 457	10 388 937	1 327 490	925 423	152 299	17 038 859

V Tab. 7 je uveden přehled vynaložených nákladů po jednotlivých položkách.

tab. 7

Informační zdroje	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkem (v Kč)	14 476 545	15 156 835	14 934 631	16 028 396	7 475 171	18 018 926	17 570 589	17 319 354	15 979 581	17 038 859

V Tab. 8 je pro srovnání uveden přehled nákladů na financování informačních zdrojů - knižní a časopi-secká literatura v tištěné podobě, elektronické knihy, licenční poplatky a finanční spoluúčast za přístup k elektronickým informačním zdrojům, službám a nástrojům, v období 2013-2022.

tab. 8

4. Služby

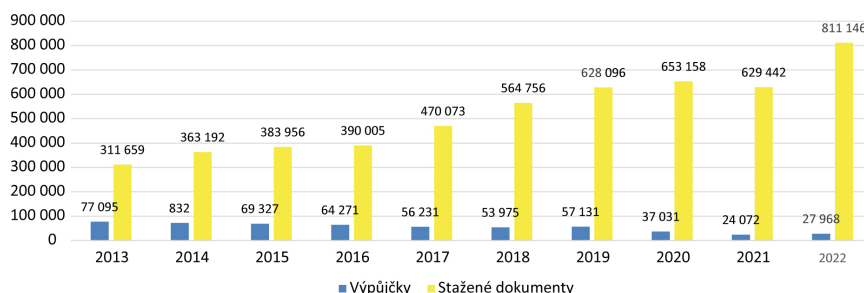
Rok 2022 byl již jen mírněji poznamenán COVID-19, ale přesto služby v online prostředí byly, a předpokládáme, že i budou pro naše uživatele prioritou. S ohledem na zpětnou vazbu od celé akademické obce a s ohledem na nově vznikající potřeby uživatelů jsme přizpůsobili naši strategii služeb. Věnovali jsme se tématům, co naši studenti od nabízených digitálních platforem očekávají, personalizovali jsme digitální nástroje, preferovali mobilní aplikace. Zamýšleli jsme se společně s 21 vysokoškolskými knihovnami nad podporou blended learning (hybridní výuka), a to ve všech procesech, službách a informačních zdrojích, které VŠ knihovny nabízejí a spravují.

Snažili jsme se udělat maximum pro to, aby byla knihovna pro uživatele otevřená a služby dostupné – začali jsme používat moderní informační technologie pro vzdálenou komunikaci, online spolupráci, sdílení služeb a dokumentů. Elektronické služby se promítly do všech procesů ÚK. Týkaly se jak výpůjčních a referenčních služeb, tak i služeb vztahujících se k podpoře vědy a výzkumu, informačního vzdělávání a publikačních aktivit.

Poskytovali jsme osobní i e-konzultace, využívali sociální sítě, připravili různé semináře, webináře, exkurze. O těchto našich službách a aktivitách se dočtete více v kap. 5 a 6.

Vedle klasických výpůjček z fyzického fondu, kterých bylo na všech pracovištích ÚK uskutečněno celkem 27 968, jsme také realizovali tzv. krátkodobé výpůjčky e-knih v rámci služby Demand Driven Acquisition (DDA), která je podrobněji popsána v kapitole 2.4. Jako další variantu „e-výpůjček“ považujeme stažení plného textu dokumentů z elektronických informačních zdrojů. V roce 2022 byl celkový počet stažených dokumentů 811 146 (viz Graf 3).

**Porovnání fyzických výpůjček a stažených e-dokumentů
(pouze plných textů)**

graf 3

V roce 2022 využilo naši studovnu v Dejvicích s volným výběr přes 59 tis. uživatelů. Podle statistiky vstupů je studovna nejvíce využívána začátkem a koncem akademického roku, kdy bylo zaznamenáno kolem 7 tisíc návštěv za měsíc.

Nakoupili jsme a předplatili nové informační zdroje, jak tištěné, tak elektronické (více kap. 7), nové online služby a nástroje pro podporu studia a vědy. Domluvili jsme zkušební přístupy k novým EIZ, vyhodnocovali jsme statistiky, které nám sloužily jednak jako zpětná vazba, jednak jako podklad pro rozhodování na další období.

Discovery systém *Summon* (vyhledávač nad *Katalogem ÚK ČVUT*, předplacenými i volně dostupnými elektronickými informačními zdroji) je jedním z hlavních přístupových bodů k získání plných textů dokumentů.

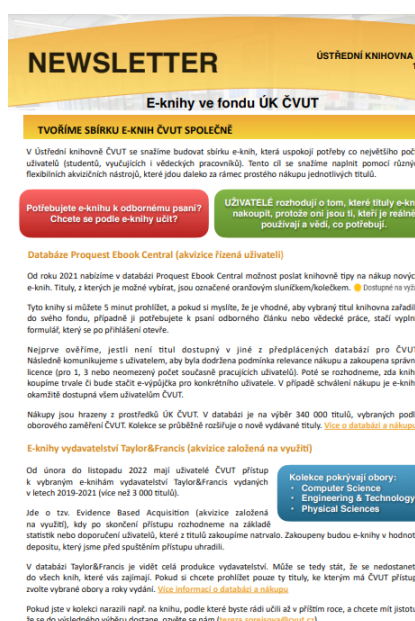
5. Propagace knihovny - web, sociální sítě, materiály

Webové stránky ÚK ČVUT jsou hlavním nástrojem komunikace s uživateli v online prostředí. Informují studenty, pracovníky školy i odbornou veřejnost nejen o vlastní činnosti, ale především o poskytovaných službách a dalších odborných nástrojích v knihovně. Společně s profily na sociálních sítích slouží jako online prezentace aktuálního dění v knihovně.

5.1 Webové stránky

V loňském roce se pokračovalo v trendu modernizace webových stránek. Proběhlo několik menších změn a úprav textů. Anglická část webových stránek byla soustavně doplňována o nově přeložené články, aby zahraniční uživatelé měli přístup ke všem službám knihovny a informacím týkající se podpory jejich studijní a publikační činnosti. Začalo se pracovat na nové kategorii webových stránek - *Akademické psaní*. Výsledek bude viditelný v příštím roce. Dynamičtěji se měnil obsah sekce Blogu. Uživatelé se dozvěděli o nových službách a možnostech akvizice nových e-titulů do fondu knihovny.

Velkými změnami prošel dokument *E-prvák* (nově *E-průvodce knihovnou*), který získal nejen modernější vzhled, ale snažil se lépe reagovat na potřeby uživatelů. Zároveň odráží zkušenosti pracovníků ve službách. Kromě anglického překladu byla vytvořena i verze v ukrajinštině. V loňském roce byl vydán Newsletter na téma *E-knihy ve fondu ÚK ČVUT*.

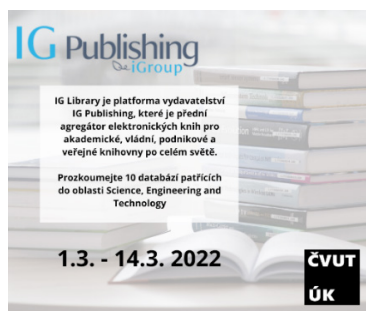

obr. 2

Celková návštěvnost webových stránek za rok 2022 byla 215 434 zobrazení (z toho 156 121 unikátních zobrazení). Po hlavní stránce a stránce s kontakty na zaměstnance měly největší návštěvnost stránky *Co je to rešerše?*, *Otevírací doba* a *Citační nástroje*.

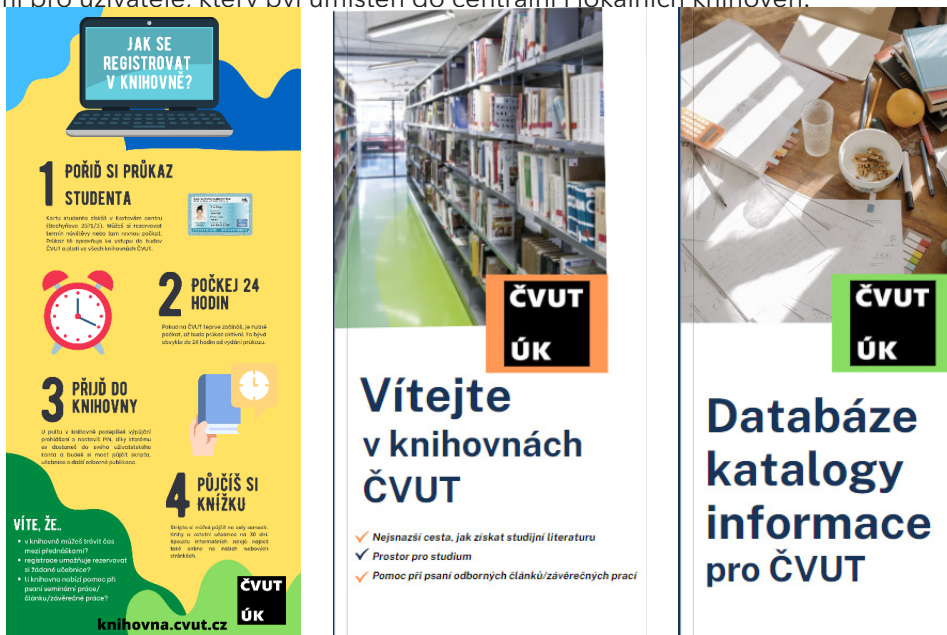
5.2 Propagace a komunikace s uživateli

Mezi již tradičně komunikované akce patřil přednáškový cyklus *Doktorandské dny* (nejen pro doktorandy). Jako každý rok byl vytvořen nový design. V lednu byla pro uživatele připravena tipovací soutěž. Po čtyři týdny mohli uživatelé zkusit štěstí v otázkách týkajících se služeb a informačních zdrojů ÚK ČVUT. Propagovány byly zkušební přístupy do nových zdrojů a webinarů (ÚK ČVUT i třetích stran).

obr. 3

Loňský rok se propagace soustředila také na přípravu nových propagačních materiálů v online i tištěné verzi, které byly vydány se začátkem nového akademického roku. Šlo o nové brožury *Vítejte v knihovnách ČVUT* a *Databáze, katalogy a informace pro ČVUT*. Byl vytvořen banner *Registrace* se základními informacemi pro uživatele, který byl umístěn do centrální i lokálních knihoven.

obr. 4

Byly vytvořeny bannery s představením služeb – *Vyhledávání odborných informací* a *Psaní odborného textu*. Na ně byly umístěny stojánky s vizitkami zaměstnanců knihovny, které mohou studenti i výzkumníci kontaktovat v případě potřeby. S rozšířením nabídky bannerů a vizitek se počítá i do budoucna.

obr. 5

V červenci jsme se podíleli na **Dětské univerzitě**, pro kterou byly připraveny pracovní listy. Byly vytvořeny materiály pro exkurzi a prodejní výstavu technické literatury **NOV@2022**. V říjnu se ÚK ČVUT zapojila do akce **Noc vědců**. V prosinci se konal **webinář Patenty na akademické půdě**. V závěru roku byla pro uživatele připravena další tipovací soutěž – **Advent s ÚK ČVUT**. Každý adventní týden byla vyhlášena otázka pro zpríjemnění adventního času. Jako výhry byly použity nové propagační materiály knihovny.

obr. 6

Oddělení propagace se také podílela na přípravě výukových materiálů pro e-learningový kurz pro doktorandy *Informace pro vědu a výzkum*. Nedílnou součástí propagace knihovny tvoří také aktivita na sociálních sítích. ÚK ČVUT byla aktivní na Facebooku, Instagramu a LinkedIn. K 31. 12. 2022 měla knihovna 931 sledujících na Facebooku, na Instagramu sledovalo knihovnu 458 uživatelů. Došlo tedy k nárůstu sledujících. Největší dosah měly příspěvky z adventní soutěže následované webinářem o patentech. Velký dosah měl také *Doktorandský den - Autorské právo*. Přes tisíc sledujících zaznamenalo informaci o zkušebních přístupech (např. Detail Inspiration). Ze statistických údajů sociálních sítí se výrazně podařilo uchovat dosah na Facebooku - celkový dosah 13 576 účtů (pokles o 25,8 %). Naopak se povedlo zvýšit dosah na Instagramu - 535 účtů (nárůst o 41,9 %).

6. Podpora studia

Asi už neodmyslitelnou součástí poskytovaných služeb ÚK ČVUT je široká nabídka vzdělávacích akcí především pro akademickou obec ČVUT, které jsou zaměřeny na rozvoj dovedností a znalostí spojených s prací s informacemi ve všech možných aspektech a formách. Za organizaci a koordinaci těchto různorodých vzdělávacích aktivit s jinými odděleními knihovny odpovídá Oddělení pro podporu studia.

Tematicky je záběr ÚK ČVUT velmi široký a rozmanitý. Pracovníci knihovny sledují jednotlivé oblasti a trendy jejich vývoje (aktuálně např. oblast Open Science a predátorského chování různých subjektů, FAIR dat, možnosti a omezení využití umělé inteligence při práci s informacemi) a získané poznatky dále předávají studentům i zaměstnancům ČVUT.

Portfolio nabízených vzdělávacích aktivit se snažíme rozšířit tak, aby bylo možné vyjít vstříc všem potencionálním potřebám našich uživatelů (více detailů k níže zmiňovaným aktivitám najdete na webu ÚK ČVUT, záložka Podpora studia - <http://knihovna.cvut.cz/seminare-a-vyuka>). Tradičně se jedná o klasickou **formu přímé výuky**, jakou jsou přednášky, semináře na vybraná témata pořádané samotnou knihovnou nebo na vyzvání ze strany vyučujících, zástupců fakult/součástí aj.

S některými vyučujícími či fakultami (FS, FEL, FD, FA, FBMI, FIT, MUVS) spolupracujeme pravidelně a dlouhodobě. Ve většině případů se jedná o **pozvání do výuky** předmětů spojených s psaním závěrečných prací (vyhledávání a informační zdroje, citování a prevence plagiátorství, práce s citačními nástroji, etické a formální zásady psaní). Jindy se jedná o vyžádané **jednorázové přednášky** na vybraná témata - např. práce s citačními databázemi, Open Access. Z běžné nabídky loni vybočovala přednáška pro 30th Workshop of Applied Mechanics 2022 na FS: *Online learning tools - a short overview*. Tato přednáška vznikla jako reakce na dotazník v rámci řešeného projektu *CRP 18+ Podpora blended learningu vysokoškolskými knihovnami (služby, zdroje, procesy)*.

Od roku 2020 se také i v naší knihovně stalo běžným standardem pořádání **online přednášek (webinářů)**. Ukazuje se, že tento formát velmi vyhovuje především doktorandům a zaměstnancům z důvodů úspory času, lepší dostupnosti i pro lidi z fakult a součástí, které nesídlí v prostoru Dejvic, a také díky možnosti si většinu webinářů i zpětně poslechnout (všechny přednášky se nahrávají, pokud s tím souhlasí přednášející). Záznamy a materiály následně posíláme nejen účastníkům, ale i přihlášeným, takže možný dosah těchto akcí je mnohem větší, než je počet účastníků uvedených v Tab. 9. Z těchto důvodů se snažíme všechny akce pro doktorandy a zaměstnance realizovat jako webináře nebo alespoň hybridně (online přenos přednášky). Konkrétně se jedná především o cyklus tematických bloků **Doktorandské dny (nejen pro doktorandy)** nebo loni uskutečněné přednášky pořádané knihovnou: **Jak je to s normami na ČVUT?** (webinář), **Patenty na akademické půdě: Úvod do průmyslového práva** (hybridní přednáška).

V online prostředí se také snažíme postupně rozšiřovat nabídku našich **e-kurzů** v LMS Moodle. Už tradiční e-kurz pro doktorandy (realizovaný od roku 2015) **Informace pro vědu a výzkum v české verzi**, doplnila v roce 2021 jeho anglická verze pro zahraniční studenty Fakulty architektury, kde je tento předmět povinný. **Anglická verze** se začala připravovat i pro ostatní fakulty a součásti ČVUT jako modulární systém. Při tvorbě učebních materiálů se bral i ohled na různé znalosti a zkušenosti zahraničních studentů, a proto se autoři snažili důsledně rozlišovat obecně platné znalosti a dovednosti a upozorňovat na specifika platná v ČR nebo přímo na ČVUT. Kurz bude otevřen od následujícího akademického roku 2023/2024.

Na FA už od roku 2017 vedeme v zimním semestru povinně volitelný předmět *Informace pro vědu a výzkum*. Loni jsme výuku nově pojali jako tzv. obrácenou třídu (flipped classroom), kdy jsme využili právě zázemí našeho e-kurzu pro samostudium. Mohli jsme tak omezit počet naplánovaných setkání, na kterých jsme se zaměřili už jen na to, co studentům nebylo jasné, upozornili je na časté chyby v testech a úkolech, případně se věnovali tomu, o co si studenti řekli, co je zajímalo. Tento předmět byl v ZS 2022/2023 velmi kladně hodnocen v Anketě ČVUT.

V loňském roce jsme také začali postupně plnit náš záměr vytvoření menších tematických e-kurzů pro studenty bakalářského a magisterského studia, a to v české i anglické jazykové verzi. Kurz **Jak psát závěrečnou práci (pro studenty se specifickými potřebami)** doplnil koncem roku e-kurz **Information Retrieval and Information Resources** a byly připraveny podklady pro jeho českou variantu.

Běžnou součástí poskytovaných služeb knihovny je pořádání **exkurzí**. Jejich cílem je seznámit zájemce s prostorem knihovny, jejími službami a dostupnými informačními zdroji. Pravidelně se pořádají exkurze na začátku roku, ale lze se domluvit i kdykoli během roku. Takto loni opět proběhly 2 speciální exkurze pro studenty kombinovaného studia na MUVS v době, kdy mají školu (tj. i o víkendu), spojené i s přednáškou o možnostech pomoci, které jim nabízí ÚK ČVUT nebo knihovny v místě jejich bydliště. Pro zahraniční studenty samoplátce děláme v rámci **Orientation week** exkurzi také. V LS byly vyhlášeny speciální exkurze pro nové studenty z Ukrajiny.

Jak vypadaly vzdělávací aktivity ÚK ČVUT v číslech, je ukázáno v Tab. 9. Pro srovnání jsou zde uvedena i čísla za rok 2021.

Vzdělávací akce ÚK ČVUT 2022	počet	z toho online	hodiny	Účastníci
přednášky, školení, semináře	38	4	79	1 001
Doktorandské dny	5	5	25	211
kurz pro doktorandy	5	4	100	59
Exkurze	9	0	10	127
Celkem	57	13	214	1 398
Celkem v roce 2021	54	32	208,5	1 984

tab. 9

Součástí podpory studia je také poskytování **konzultačních služeb** a tvorba **vzdělávacích materiálů**. Postupně se snažíme vytvářet i výuková **videa** (vždy v české i anglické verzi). Po videích, představujících ÚK ČVUT, její služby a zdroje, to v loňském roce byla videa o vyhledávání v *Katalogu ÚK ČVUT* a ve vyhledávači *Summon*. Počet konzultací poskytnutých OPS byl 56. Stejně jako v loňském roce platí, že se jednalo převážně o konzultace realizované „distanční formou“ (e-mail, telefonicky, online přes MS Teams).

Za důležité považujeme, pokud je to jen trochu v našich silách, seznamovat s možnostmi a službami a významem knihoven i naše potencionální uživatele z řad studentů (např. Adaptační den na MUVS), i veřejnosti (konkrétně Dětská univerzita, Noc vědců) na různých propagačních a popularizačních akcích pořádaných ČVUT.

Za téma **Dětské univerzity 2022** jsme proto zvolili *Písmo a jeho tajemství aneb VERBA VOLANT SCRIPTA MANET*. Zde jsme dětským studentům (celkem se jednalo o 175 žáků z 1.-6. tříd) povídali o různých systémech záznamu informací, bez kterých by nešlo uchovat dosažené poznání našich předků až do dnešních dob, a jak se písmo postupně vyvíjelo. Žáci a žačky si průběžně vyplňovali pracovní list, kdy na konci, po vyluštění kódu našli poklad - hlinu, rydlo a abecedu v klínovém písmu, a mohli si zkusit „vyrýt“ své jméno do hliněné destičky a odnést si jí domů.

Noc vědců 2022 měla téma *Všemi smysly*. Tady jsme proto představili *Knihovnu v 5D*: *“Ústřední knihovna ČVUT spolu s knihovnou Fakulty dopravní vás přesvědčí, že i knihovna se dá vnímat všemi smysly. Přijďte a rozevzvučte husí brk psaním po papíru. Vyzkoušejte si vůni knih. Prověřte svoji zručnost a dejte starým knihám novou tvář. Otestujte svůj ostrý zrak a bystrou mysl při cestě za pokladem. Zkrátka přijďte a zjistěte, jak chutná knihovna!”*

obr. 7

7. Zajištění a zpřístupnění elektronických informačních zdrojů (EIZ)

7.1 Zhodnocení dostupnosti EIZ v roce 2022

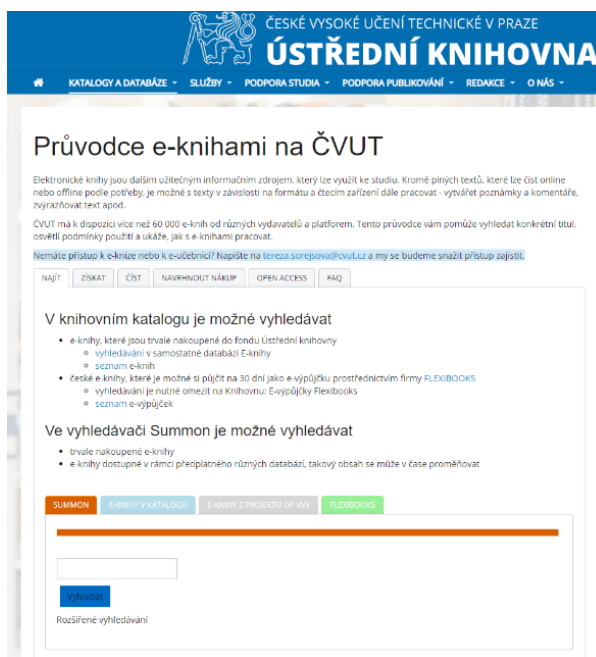
Zajištění dostupnosti elektronických informačních zdrojů pro ČVUT i nadále patřilo k hlavním úkolům ÚK. Pokračovala spolupráce s národním licenčním centrem CzechELib, které na národní úrovni zajišťuje centrální nákup konsorciálních EIZ. Shromáždili jsme požadavky našich uživatelů na nové EIZ a zadali jsme je do poptávkového řízení licenčnímu centru.

Pro naše uživatele jsme vyjednali zkušební přístupy k různým databázím tematicky zaměřeným napříč obory ČVUT. Na základě zpětné vazby od fakult a statistických ukazatelů jsme v roce 2022 portfolio EIZ nerozšířili.

Sledovali jsme a vyhodnocovali využívání multioborových a oborových databází, čtení e-knih a využití citačních databází. Získané statistické údaje jsme využili k cílené propagaci EIZ. Měli jsme možnost porovnat využívání jednotlivých předplacených EIZ, pracovat s informacemi o nejčtenějších knihách a časopisech a udělat si představu o často hledaných termínech. Tato znalost využívání EIZ na ČVUT nám pomohla, a nadále bude pomáhat, jak v oblasti budování fondů, tak v přípravě témat pro výuku, konzultace a řešeršní strategie.

Na webových stránkách ÚK jsou v rámci sekce *Katalogy a databáze* uvedeny všechny zpřístupněné informační zdroje (komerční zdroje, zdroje v režimu Open Access a zdroje ve zkušebním režimu). Ze strany uživatelů byla hodně využívána webová stránka *Průvodce e-knihami na ČVUT* (viz Obr. 8), která podává přehledné informace o e-knihách – o zpřístupněných platformách, na kterých jsou e-knihy dostupné. V průvodci jsou popsány jednotlivé kroky důležité pro snadné vyhledání a „otevření“ titulu, licenční podmínky a návody pro online a off-line čtení.

Fond knih i e-knih je neustále doplňován na základě požadavků a potřeb celé akademické obce. Záleží nám na zpětné vazbě. Uživatelé nás mohou kontaktovat, když potřebný titul e-knihy nenajdou nebo není pro ČVUT dostupný, a my se snažíme požadovanou knihu pořídit.

obr. 8

Uživatelům z ČVUT jsou EIZ přístupné prostřednictvím IP adres ČVUT. Díky autentizaci mají uživatelé umožněn vzdálený přístup i mimo síť ČVUT, mohou se připojit přes univerzitní VPN nebo zvolit technologii Shibboleth.

7.2 Statistické sledování využití EIZ

V následujících podkapitolách jsou uvedeny výsledky statistického sledování využití EIZ na ČVUT za rok 2022 se stručným komentářem. Řada informačních zdrojů je zpřístupňována dlouhodobě. Statistické údaje jsou získány prostřednictvím statistického systému CELUS národního licenčního centra CzechELib, nebo přímo od vydavatelů databází. Vzhledem ke změně verze mezinárodního standardu Counter jsme letos změnili sledované ukazatele a způsob jejich prezentování v tabulkách (srovnání ukazatelů z minulých let je k dispozici ve starších vydáních Výroční zprávy Ústřední knihovny ČVUT).

Mezinárodní standard COUNTER - (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources)

Counter je mezinárodní standard pro sledování stanovených ukazatelů. Některé databáze nejsou v souladu s aktuální verzí Counter 5, a v takových případech se statistiky kombinují se starší verzí Counter 4 nebo pomocí jiných - vlastních metrik v administrátorských rozhraních jednotlivých vydavatelů. Statistický systém CELUS shromažďuje data COUNTER 5 na jednom místě a získává je prostřednictvím protokolu SUSHI. V databázích jsme sledovali počet stažení a počet hledání (metriky Total Item Request a Searches platform).

7.2.1 Multioborové zdroje

Databáze	Počet hledání	Počet stažení
ScienceDirect	30 835	311 239
Wiley Online Library	2 582	35 783
SpringerLink	3 545	80 800
EBSCOhost	6 056	2 483

tab. 10

ScienceDirect

Digitální knihovna *ScienceDirect*, která zpřístupňuje produkty a služby vydavatelství Elsevier, je zásadním a velmi využívaným informačním zdrojem na ČVUT. Uživatelé mají přístup k úplné kolekci vědeckých časopisů (přes 4 000 titulů). Na platformě *ScienceDirect* budujeme také fond trvale nakoupených e-knih.

Wiley Online Library

Wiley Online Library umožňuje přístup k plnotextovým verzím časopisů, knih a referenčních příruček vydavatelství John Wiley & Sons. Pro ČVUT je přístupná vybraná kolekce STM (přírodní, technické vědy a medicína). Na platformě *Wiley Online Library* využívali naši uživatelé také rozšířenou kolekci trvale nakoupených e-knih, ze kterých bylo staženo 579 kapitol.

SpringerLink

Platforma *SpringerLink* zpřístupňuje v plnotextové formě více než 2 000 odborných časopisů z oblasti přírodních věd, techniky, medicíny, ekonomie i sociálních a humanitních věd od vydavatele Springer Nature. Součástí předplatného jsou i kolekce knih: *Lecture Notes in Mathematics* (od r. 1997), *Computer Science Library* zahrnující mimo jiné *Lecture Notes in Computer Science* (od r. 2005), kolekce *Mathematics & Statistics* (2017, 2018) a *Physics & Astronomy* (2018) a další kolekce trvale dostupných e-knih pro členy konsorcia CzechELib.

EBSCOhost

Na platformě *EBSCOhost* jsou dostupné dvě databáze: *Academic Search Complete* - databáze vytvořená speciálně pro akademické prostředí, která tematicky pokrývá obory společenskovední a přírodovědní, ale také elektroinženýrství, stavební inženýrství, matematiku a fyziku; a *Business Source Complete* - databáze tematicky zaměřená na ekonomii, finance, management, účetnictví a mezinárodní obchod. Na této platformě máme také zpřístupněny tituly trvale nakoupených e-knih. *EBSCOhost* nabízí české webové rozhraní se snadným a efektivním vyhledáváním.

7.2.2 Citační databáze a rejstříky

Databáze	Počet hledání	Počet zobrazení
WoS	166 370	284 508
JCR	130	1 053
Scopus	411 048	253 416

tab. 11

U citačních databází a rejstříků (Tab. 11) není možné sledovat počet stažení (Total Item Requests), protože jejich obsahem nejsou plné texty, ale jenom záznamy. Z tohoto důvodu se sleduje metrika Počet zobrazení (Total Item Investigations).

Web of Science (WoS), Journal Citation Reports (JCR)

V těchto databázích mají uživatelé možnost prohledávat světové vědecké časopisy a sborníky z oblasti přírodních věd, techniky, společenských věd, umění a humanitních věd, včetně celé sítě podchycených citací. Všechny citované odkazy na všechny publikace jsou plně indexovány. Je dána možnost sledovat citační aktivitu pomocí Citation Alerts a vytvářet si grafy citačních aktiv a trendů pomocí Citation Report.

Databáze *Web of Science* je jedním ze dvou oficiálních zdrojů pro hodnocení výsledků výzkumné práce v ČR. V rámci kolekce *Web of Science Core Collection (WoS CC)* má ČVUT přístup k rejstříkům *Science Citation Index Expanded (SCI-Expanded)*, *Social Science Citation Index (SSCI)*, *Arts & Humanities Citation Index (AHCI)*, *Conference Proceedings Citation Index (CPCI)* a *Emerging Sources Citation Index (ESCI, od r. 2015)*. Vedle základních rejstříků má ČVUT přes rozhraní *WoS* přístup také k databázi *MEDLINE*. Využívání všech výše uvedených databází je zahrnuto do celkových statistických výstupů. Předplatné *WoS* zároveň umožňuje přístup do databáze *Journal Citation Reports*, která zobrazuje informace o hodnocení časopisů indexovaných ve *WoS* a celkovou historii bibliometrických indikátorů časopisu, včetně mezinárodně široce využívaného impakt faktoru.

Scopus

Scopus (od společnosti Elsevier) je druhým oficiálním zdrojem pro hodnocení výsledků VaV v ČR. Jedná se o nejrozsáhlejší citační a abstraktovou databázi recenzovaných vědeckých časopisů, knih a konferenčních sborníků.

7.2.3 Oborové informační zdroje

Databáze	Počet hledání	Počet stáhnutí
IEEE	11 674	121 917
ACM	719	6 071
Sage	*	6 027
IoP	*	15 424
APS	*	5 136
MathSciNet	11 773	5 485
SAE	*	762
ASME	244	2 728
SPIE	202	3 047
ASTM	*	482
Science	2 027	2 064

* Tyto databáze neuvádí Počet hledání (metriku *Searches Platform*).

tab. 12

Elektronická knihovna IEEE/IET

IEEE/IET Electronic Library (IEL) obsahuje téměř třetinu současné světové literatury z oblasti elektrotechniky, komunikace a informatiky. Databáze zahrnuje přes 3 miliony dokumentů obsažených především ve 190 časopisech vydavatelství IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) a ve sbornících z více než 1 700 konferencí. Dále zahrnuje přes 3 800 norem z klíčových oblastí techniky vydaných IEEE. *Elektronická knihovna IEEE/IET* patří mezi nejvýznamnější zdroje pro inženýrské obory, proto je její využití v prostředí ČVUT značné. Data o využívání této elektronické knihovny (viz Tab. 12) dokládají velmi vysoký zájem uživatelů.

The ACM Digital Library

Digitální knihovna ACM obsahuje plné texty časopisů a sborníků americké počítačové společnosti ACM (The Association for Computing Machinery). ACM vydává více než 50 vědeckých recenzovaných časopisů z různých oborů výpočetní techniky a informačních technologií. Vedle vlastních plnotextových publikací (časopisy, knihy, sborníky) je zde integrována i bibliografická databáze *Guide to Computing Literature* – souhrnná celosvětová bibliografie literatury z oblasti Computer Science/Computing.

SAGE STM

SAGE Science, Technology, and Medicine Package obsahuje přes 480 odborných časopisů z oblasti přírodních věd, medicíny a techniky z produkce nakladatelství SAGE. Tituly jsou dostupné od roku 1999 (kde je to možné) do současnosti. Nejčtenější tituly na platformě SAGE jsou: *The International Journal of Robotics Research*, *Journal of Vibration and Control* a *Mathematics and Mechanics of Solids*.

IOP Science

Na platformě *IOPscience* jsou dostupné publikace vydavatelství IOP Publishing, které patří k Institute of Physics (IOP). Jedná se o 119 titulů časopisů z oblasti vědy, techniky a medicíny.

APS ALL

Kolekce *APS ALL* umožňuje přístup ke všem časopisům vydavatelství American Physical Society (APS). Zahrnuje celkem 14 titulů zaměřených na oblast fyziky. Časopisy jsou vydávány již od roku 1893.

MathSciNet

Abstraktová databáze matematické literatury je vydávána Americkou matematickou společností (AMS) a její retrospektiva sahá až k počátkům 19. století. Bibliografické záznamy jsou doplněny o odborné recenze aktuálně vydávané literatury.

SAE Digital Library Technical Papers

Na platformě *SAE MOBILUS* jsou pro ČVUT přístupné kolekce *Technical Papers* (od r. 1998) a *Journal Articles* (2008-2017). Je důležitým zdrojem pro automobilovou dopravu.

ASME

ASME Digital Collection je kolekce časopisů, konferenčních sborníků, e-knih a norem společnosti American Society of Mechanical Engineers. ČVUT má přístupné časopisy s retrospektivou od roku 2000, sborníky od roku 2008.

SPIE Digital Library

Zpřístupňuje kompletní kolekce časopisů a sborníků společnosti SPIE (The International Society for Optics and Photonics). *Digitální knihovnu SPIE* včetně kompletního archivu si předplácíme od roku 2020.

Nature

Od roku 2019 máme na platformě Nature.com dostupný prestižní vědecký časopis *Nature*. Jedná se o celosvětově nejcitovanější časopis vydávaný ve Velké Británii od roku 1859. V rámci licence máme dostupný v plném textu aktuální rok, plus čtyři předchozí roky (tzv. rolling backfile).

ASTM Compass

Od roku 2021 předplácíme databázi *ASTM* od American Society for Testing and Materials – vůdčí světové instituce v oblasti inženýrství, materiálů a testování, produkující kolekci norem, technických reportů, testovacích metodik, časopisů, knih, konferenčních sborníků a odborných videí z oborů biomedicínského inženýrství, geologie, průmyslové bezpečnosti a inženýrství, energetiky, environmentálního inženýrství, chemického průmyslu a inženýrství, materiálové vědy a inženýrství, architektury stavebnictví, urbanismu a strojírenství.

Science Journal

Jedná se o časopis jedné z největších a nejstarších vědeckých organizací na světě American Association for the Advancement of Science (AAAS). Na ČVUT předplácíme digitální archiv od roku 1997 po současnost.

7.2.4 Faktografické databáze

Databáze	Počet hledání	Počet stáhnutí
Statista	-	16 386
ASPI	125 802	195 312
IHS Markit	*	*
HelgiLibrary	*	*

* Tyto databáze neuvádí Počet hledání (metriku *Searches Platform*).

tab. 13

HelgiLibrary, IHS Standards Expert, ASPI

HelgiLibrary je faktografická databáze, která zpřístupňuje statistické a ekonomické informace, analýzy a reporty jednotlivých firem a odvětví (obsahuje data o více než 95 % světové populace a globální ekonomice). Je zde přes 100 000 časových řad, více než 2,5 milionu číselných dat sesbíraných ze stovek různých veřejných zdrojů a od licenčních partnerů. Kromě statistických dat nabízí databáze i spoustu zajímavých analýz a zpráv.

Databáze *IHS Standards Expert* obsahuje informace od světových vydavatelů norem. Pro ČVUT byly předplaceny normy SAE. Přidanou hodnotou platformy *IHS Markit* je možnost vyhledávání v jednom prostředí. Z tohoto rozhraní jde vyhledávat v normách z celého světa.

Statista obsahuje statistické informace, infografiky, řady prognóz a reportů. Ukazatel Počet stáhnutí zobrazuje počet stažených kapitol, který je součástí starší verze Counter 4. Data Counter 5 nejsou dostupná.

Databáze *ASPI* reprezentuje komplexní systém pro práci s právními informacemi a je dostupná pouze v rámci počítačové sítě ČVUT. Od roku 2019 jsou v rámci *ASPI* dostupné ČSN normy, kterých bylo za rok 2022 staženo 1 195.

7.2.5 Databáze e-knih

ProQuest, Knovel a Bookport

V roce 2022 pokračoval přístup ke kolekci elektronických knih *Proquest E-book Central*. Nabídka titulů byla rozšířena o další trvale zakoupené tituly pro ČVUT. Celkem bylo z této kolekce přečteno 9 462 plných textů částí knih. Pokračoval přístup ke všem kolekcím databáze *Knovel*, která obsahuje e-knihy a referenční příručky z technických oborů. Využito bylo celkem 10 648 částí knih. Také pokračoval přístup k databázi *Bookport* (online knihovna e-knih nakladatelství Grada). Ta obsahuje více než 3 500 titulů v češtině od více než desítky českých nakladatelů: Grada, Portál, Galén, Jota, Karolinum, Masarykova univerzita, Práh, Epocha a další. Jedná se o vysoce využívaný informační zdroj české knižní produkce, v roce 2022 bylo přečteno 24 901 plných textů e-knih.

7.2.6 Přehled nejstahovanějších publikací za rok 2022

Následující vizualizace zobrazují 10 nejčtenějších (nejstahovanějších) seriálových a knižních publikací napříč všemi EIZ¹.

obr. 9

obr. 10

¹ Data jsou převzata a vyhodnocena ze statistického systému CELUS. V horní části Obrázku 9 a Obrázku 10 je název publikace a v dolní je zdrojová databáze a počet stažení.

8. Digitální knihovna ČVUT

Repozitář *Digitální knihovna ČVUT* (dále DK), provozovaný na open source softwaru DSpace a integrovaný s některými komponentami Informačního systému ČVUT, je celouniverzitní platforma pro ukládání a zpřístupňování publikačních výstupů ČVUT v digitální podobě a zveřejňování závěrečných prací ČVUT.

DK zároveň slouží i jako platforma pro novou formu otevřeného publikování. Při splnění všech publikačních standardů umožňuje zveřejnit v režimu Open Access odborné knihy, skripta, sborníky, cvičební či výukové materiály vzniklé na ČVUT.

V roce 2022 rozšířil repozitář své portfolio o řadu digitalizovaných dokumentů. V tomto směru úzce spolupracovala ÚK ČVUT s knihovnou Ústavu teorie a dějin architektury FA ČVUT, které se podařilo uchovat původní historický fond, který čítá na 1 332 titulů starých tisků. Díky finanční podpoře z Fondu celoškolských aktivit ČVUT bylo možné započít s procesem digitalizace nejzajímavějších tisků, které pochází z období 1557–1900. I přes své stáří jsou stále významným a inspirujícím zdrojem při studiu architektury. Nevztahuje se na ně žádné omezení pro zveřejnění z pohledu autorského zákona, a proto bylo snahou umožnit jejich široké využití akademickou obcí ČVUT a také přispět k uchování kulturního dědictví budováním historického knihovního fondu na ČVUT.

The screenshot displays the DSpace interface for the Digitální knihovna ČVUT. The main content area is titled "DIGITALIZOVANÉ DOKUMENTY ČVUT" and lists several historical architectural documents. The list includes titles such as "Vollständige Anweisung zu der Civil-Bau-Kunst" by Goldmann, "Architect and builder's library" by Middleton, "Perspectiva pictorum et architectorum" by Pozzo, "Architettura Di Andrea Palladio Vicentino" by Palladio, "Libro d'Antonio Labacco Appartenente a l'architettura nel qual si figurano alcune notabili atiquitadi Roma." by Labacco, "Dell'idea della Architettura universale di Vincenzo Scamozzi, architetto Veneto." by Scamozzi, "Figure 1., 2." by Palladio, "Figure 5., 6." by Palladio, "Figure 3., 4." by Palladio, "Karten zu Delius" by an unknown author, and "Das Viert Buch Vitruuis. - Das Fünfft Buch Vitruuis." by Vitruvius. Each entry shows the author's name and the year of publication. The interface also features a search bar at the top, a navigation menu on the left, and a sidebar on the right with sections for "UŽITEČNÉ ODKAZY" (Useful links), "PROCHÁZET" (Browse), "MŮJ ÚČET" (My account), and "PŘIKLÁŽENÍ" (Attachments).

obr. 11

9. Podpora vědy a výzkumu

Ústřední knihovna ČVUT poskytuje informační podporu v průběhu celého cyklu vědecké práce, od informačního zajištění jednotlivých oborů až po podporu publikování výzkumných výsledků – standardy odborného publikování, uložení, zpřístupnění, šíření a hodnocení vědeckých výstupů. K dlouhodobým strategickým činnostem knihovny patří oblast informační podpory vědy a výzkumu, podpora odborného publikování a podpora v oblasti nových forem vědecké komunikace, sledování nových trendů v oblasti publikování a zveřejňování vědeckých výstupů.

Oddělení podpory vědy se soustředí na tři hlavní agendy: bibliometrii, Open Access a Open Science a redakci vědeckých časopisů.

9.1 Bibliometrie

V rámci bibliometrie se průběžně věnujeme správě a opravám dat v citačních databázích včetně správy institucionálního profilu ČVUT. Z citačních databází a analytických nástrojů vytváříme publikační, citační a srovnávací analýzy a přehledy pro potřeby autorů, autorských týmů i celého ČVUT. Knihovna nabízí zpracování dat a konzultace k parametrům, které se týkají publikací, publikační strategie, citačních ohlasů a hodnocení publikovaných výsledků.

V roce 2022 jsme spolupracovali na řešení institucionálního projektu týkajícího se mezinárodních žebříčků univerzit. Věnovali jsme se analýze metodiky parametrů týkajících se hodnocení publikací a citací u vybraných rankingů.

9.2 Open Access, Open Science

V posledních letech se ve sféře akademického publikování stále více prosazuje přístup otevřené vědy. Ani ÚK ČVUT nechce zůstat v tomto trendu pozadu. Byl nám schválen projektový záměr pro PPSZ 2022 na vytvoření univerzitní platformy Open Science. V uplynulém roce proto probíhaly přípravy nového informačního portálu o otevřené vědě a vlastní portál byl zprovozněn na konci roku. Stránky jsou k dispozici v české a anglické verzi na: <https://openscience.cvut.cz/>.

V rámci Open Access a Open Science se věnujeme zlatému i zelenému otevřenému přístupu a v roce 2022 jsme se začali také intenzivněji věnovat problematice práce s výzkumnými (FAIR) daty. Spolupracovali jsme s Odborem pro VaV na Rektorátu ČVUT na upřesnění kritérií Open Access a Open Science požadovaných v grantových přihláškách.

Knihovna se i v roce 2022 zapojila do aktivit sledujících Open Science v českém i mezinárodním prostředí. Máme zastoupení v pracovní skupině Open Science AKVŠ ČR. Pokračuje spolupráce s evropskými technickými univerzitami v rámci pracovní skupiny CESAER Task Force Open Science. Tato domácí i zahraniční spolupráce je významným přínosem při formování strategie podpory otevřeného přístupu a otevřené vědy na ČVUT.

Portál Open Science

První část portálu je věnovaná problematice Open Access (OA) a je připravena jako manuál, v němž se lze snadno orientovat. Jednotlivé kroky (např. charakteristika OA publikování, požadavky poskytovatele dotací, rozhodnutí pro Gold nebo Green OA, kontrola predátorství, požadavky na OA v RIV a jejich vyplňování ve V3S apod.), které je při OA publikování třeba projít, jsou zobrazeny na časové ose.

obr. 12

Kromě vědecké publikace je stále větší důraz kladen také na správnou a transparentní práci s výzkumnými daty. Druhá část portálu, která je právě datům věnována, obsahuje:

- Základní definici výzkumných dat. Uvádí příklady standardních datových formátů a vysvětluje přínos otevřených dat pro vědeckou komunitu. Rozděluje spravovaná data do několika kategorií a vysvětluje různé formy omezení přístupu k výzkumným datům podle principu „as open as possible, as closed as necessary“. Jako relevantní důvody pro ponechání výzkumných dat v uzavřeném přístupu jsou uváděny ochrana osobních údajů, ochrana soukromí, ochrana oprávněných obchodních zájmů, obchodního tajemství, duševního vlastnictví v případě podávání žádosti o patent, komerčního využití, bezpečnosti státu a jiné důvody.
- Sekce zabývající se FAIR principy si klade za cíl vysvětlit základní terminologii a úkoly, které se v souvislosti s naplněním těchto principů objevují (například použití trvalého a jedinečného identifikátoru pro data i metadata, odkaz na dostatečný metadatový popis, konzistentní systém pojmenovávání souborů a datasetů, volná dostupnost metadat, uvedení dalších souvisejících metadat, přesný popis dat, jasné uvedení licence a dodržování standardů komunity v dané oblasti).
- Stránka o správě výzkumných dat stručně popisuje jejich životní cyklus, seznamuje s příklady metodik řízení projektů PM2 a PRINCE2 a poskytuje výběr zajímavých odkazů k rozšíření problematiky.
- Část věnovaná správě výzkumných dat (DTM - Data Management Plan) uvádí náležitosti, které by měl DMP obsahovat. Také je zde možné najít podpůrné nástroje pro tvorbu DMP.
- Sekce o souvisejících grantových projektech má podobu tabulky, která obsahuje odkazy na grantové výzvy, dokumenty (zejména pro výzvy od Evropské komise), informace o termínu dodání prvního plánu správy dat, externí odkazy a základní informace k popisu aplikování otevřeného přístupu, pokud je poskytovatelem grantu vyžadován. Počítá se s jejím rozšířením v budoucnu v souvislosti s novými grantovými výzvami vyžadujícími otevřený přístup.

Vedle otevřeného přístupu a výzkumných dat se portál zabývá také legislativou (především oblastí autorského práva, zejména pak problematikou veřejných licencí a jednání s vydavateli, ochrany dat a databází, ochrany osobních údajů). Nové trendy v odborném publikování jako je OA nebo oblast FAIR dat totiž stále více vyžadují od autorů, aby se orientovali v problematice autorského práva a autorské etiky (tzv. copyright literacy). Poslední velká část portálu je věnována nástrojům usnadňujícím práci s publikacemi i výzkumnými daty na poli OA.

obr. 13

9.3 Redakce

Redakce Acta Polytechnica se kromě své standardní činnosti (podrobněji v kap. 10) zabývá podporou mladých začínajících autorů, a to formou konzultací ke všem otázkám souvisejícím s vědeckým publikováním. Redakce poskytuje konzultace pro interní i externí zájemce. Ve spolupráci s dalšími pracovníky knihovny se také redakce podílí na vzdělávacích aktivitách v rámci školy např. Doktorandské dny, příomou účastí ve výuce kurzů pro doktorandy.

Členové redakce se také velmi intenzivně věnovali problematice predátorských časopisů, průběžně sledovali novinky týkající se evaluačních databází, hodnocení titulů a jejich citovanosti. I v roce 2022 jsme spolupracovali s ostatními součástmi ČVUT při řešení problémů, které vznikají v souvislosti s publikováním našich zaměstnanců i studentů.

10. Podpora vědeckých časopisů na ČVUT (Acta Polytechnica)

10.1 Redakce Acta Polytechnica

Součástí ÚK je od roku 2014 redakce vědeckých časopisů ČVUT. Mezi její hlavní činnosti patří vydávání mezinárodně uznávaného vědeckého časopisu ČVUT *Acta Polytechnica* (e-ISSN 1805-2363, <https://ojs.cvut.cz/ojs/index.php/ap>), který patří k tradici univerzity již od roku 1961. Je určen pro publikace z inženýrských oborů ČVUT a pro publikace z oboru matematiky a fyziky. Od ročníku 51/2011 je časopis indexován databází *Scopus*. Od ročníku 56/2016 je jeho obsah v databázi *WoS* v edici *ESCI*. Dále je obsah časopisu indexován databázemi *Inspec* a *DOAJ* a vybrané články jsou indexovány databází *CAS*. Časopis je také aktivně indexován v *EBSCO Discovery Service*, který celosvětově používá přes 15 000 institucí včetně MIT a Caltech. *Scopus CiteScore* dokladuje průběžný růst citovanosti časopisu, v roce 2021 - 1,5. Současně průběžně narůstá i počet citací *Acta Polytechnica* v databázi *WoS*. Výsledek hodnocení *Scimago Journal Rank* za rok 2021 je 0,261. Od prvního čísla roku 2022 vychází časopis v souladu s principy trvalé udržitelnosti pouze elektronicky.

V roce 2022 byla rozšířena redakční rada o dva zástupce: z Karlstad University ze Švédska a Ústavu jaderné fyziky AV ČR. Rovněž byly aktualizovány všechny dokumenty na webu časopisu a zintenzivněna propagace na sociálních sítích. Časopis má vlastní stránky na Facebooku, Twitteru a LinkedIn.

Dále redakce vydává recenzovanou periodickou řadu *Acta Polytechnica CTU Proceedings* (e-ISSN 2336-5382, <https://ojs.cvut.cz/ojs/index.php/APP>), která je zaměřená na publikování sborníků z konferencí pořádaných nebo spolupořádaných ČVUT. Jednotlivým sborníkům je přiřazováno ISBN. V roce 2022 bylo publikováno osm sborníků. Tři z těchto sborníků byly z velkých mezinárodních konferencí (konkrétně např. konference v Jihoafrické republice spolupořádaná Kloknerovým ústavem). Vybrané sborníky jsou předkládány k posouzení pro zařazení do sborníkové kolekce (*Conference Proceedings Citation Index, CPCI*) databáze *WoS*. Předložené sborníky jsou do kolekce *CPCI* postupně zařazovány. Celá sborníková řada je zařazena do databáze *Scopus*. Obsah je indexován v databázi časopisů s otevřeným přístupem (*DOAJ*).

10.2 Publikační standardy

Veškeré publikační standardy, které využívají oba tituly *Acta Polytechnica* a *Acta Polytechnica CTU Proceedings*, jsou k dispozici i všem redakcím vědeckých časopisů na ČVUT.

ÚK v roce 2022 pokračovala v členství u registrační agentury Crossref. Všichni vydavatelé publikací na ČVUT mají díky tomu pro své elektronické publikace, zejména knihy, konferenční sborníky, časopisy, datové soubory apod., možnost prostřednictvím ÚK získat trvalý identifikátor elektronického dokumentu **DOI**. Tento identifikátor je dnes referenčním standardem renomovaných vydavatelství vědecké literatury a citačních i plnotextových databází.

V roce 2022 bylo přiděleno celkem 398 DOI. Přehled registrace přidělených DOI v období 2014–2022 ukazuje Tab. 14.

Typ DOI	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Book_title	0	0	1	0	1	4	4	6	17
Conference_paper	11	0	33	290	44	32	33	42	28
Conference_title	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Journal_article	394	353	344	284	324	358	282	1 141*	347
Celkem	405	353	378	575	369	394	319	1 189	398

*Z toho je 266 registrovaných v aktuálním roce a 875 je starších článků.

tab. 14

Redakční platformu **OJS**, která poskytuje příjemné uživatelské prostředí a zjednodušuje administraci celého redakčního procesu, ke konci roku 2022 využívalo na ČVUT deset publikovaných periodik. Kromě *Acta Polytechnica* a *Acta Polytechnica CTU Proceedings* to jsou vědecké recenzované časopisy *Geoinformatics FCE CTU*, *MAD – Magazine of Aviation Development*, *Lékař a Technika – Clinician and Technology*, *Plasma Physics and Technology*, *MECCA: Journal of Middle European Construction and Design of Cars*, *Stavební obzor – Civil Engineering*, *Applications of Structural Fire Engineering* a *Transactions on Electrical Engineering*.

OJS představuje pro univerzitu okamžitě použitelný nástroj pro online publikování vědeckých prací (periodik, edic studentských prací apod.) v režimu Open Access se všemi publikačními standardy včetně

ně kontroly původnosti textů. Umožňuje také zjednodušenou práci se zadáváním identifikátorů DOI a ORCID a plnění smluvních podmínek souvisejících s využíváním nástroje Similarity Check.

Díky členství v Crossref pokračovala ÚK ve využívání nástroje **Similarity Check** (v celosvětovém rozsahu největší databáze textů, na níž je založena služba na kontrolu plagiátorství v textech odborných publikací). Nově jsme začali využívat platformu Turnitin (namísto dřívější iThenticate), jedná se o novější verzi platformy spadající rovněž pod Crossref. Licence Similarity Check je využitelná pouze pro ty vydavatele, kteří své publikace publikují s identifikátorem DOI. Využívání tohoto nástroje je již standardní součástí redakčního procesu obou řad Acta Polytechnica i dalších časopisů, které svým příspěvkům přidělují identifikátor DOI. Služba je připravena pro kontrolu jakýchkoliv textů v angličtině, které budou na ČVUT publikovány online, případně prostřednictvím *Digitální knihovny ČVUT*.

11. Prostory

Prostory pro administrativní část a prostory pro knihy včetně studijních míst se oproti minulému roku nezměnily. Nadále trvá nevyřešená situace umístění větší části administrativy v Dejvicích. Také se potýkáme s problémem prostoru pro fond, který má knihovna uložený na katedrách, kde rovněž není dostatek místa. Je také nezbytné řešit prostory pro umístění historického fyzického fondu, který již není tak využíván, ale bezpochyby má vysokou informační hodnotu pro budoucí generace. Potřeba depozitáře je čím dál silnější. Na tuto skutečnost ÚK upozornila v rámci přípravy Generelu ČVUT.

12. Personální situace

V roce 2022 všichni pracovníci plnili své konkrétní úkoly, které byly podrobně popsány v předchozí části zprávy, a to s invencí a velkým pracovním nasazením.

Pracovní kapacita se v počtu pracovníků nesnížila. V lokálních knihovnách se počet pracovníků nezměnil, služby na FD a FBMI byly posíleny pracovníci z centrálního pracoviště. Rozumná organizace práce v celé knihovně umožnila plné využití všech kapacit, jejich flexibilní zastupitelnost a podporovala týmovou spolupráci. Dobré vztahy na pracovišti přispívaly k celkově úspěšnému hodnocení knihovny v rámci školy.

V ÚK k 31. 12. 2022 podle dosažené kvalifikace pracovalo 18 pracovníků s VŠ vzděláním (z toho tři pracovníci s doktorským) a středoškolské vzdělání mělo 13 pracovníků.

V Tab. 15 je uveden vývoj personální situace v letech 2013-2022.

ÚK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
pracovníci	31	33	32	33	31	31	29	34	31	31
úvazky	26,5	29,5	29,4	29,9	28,25	27,75	24,5	27,1	26,5	26,8

tab. 15

Konkrétní počty pracovníků a úvazků v roce 2022 podle jednotlivých pracovišť ÚK jsou uvedeny v Tab. 16.

Zaměstnanci ÚK 2022	ÚK/NTK	FJFI	FD	FBMI	Celkem
pracovníci	27	2	1	1	31
úvazky	23,5	2	0,5	0,8	26,8

tab. 16

Ekonomické činnosti (rozpočet, personalistika, finanční a mzdové účetnictví, evidence majetku apod.) zajišťovali pracovníci školy celkem v rozsahu 2 pracovních úvazků, některé činnosti se přenesly do pracovních náplní knihovníků. **Technickou a technologickou podporu** činnost ÚK smluvně zajišťuje VIC.

13. Mezinárodní a národní spolupráce

Mezinárodní spolupráci pandemie nezastavila, ale hodně ji ovlivnila (stejně jako v roce 2021) a zdůraznila potřebu kolaborativních a inovativních přístupů. Mezinárodní i národní spolupráce probíhala jak fyzicky, tak online, otevřely se „virtuální konferenční místnosti“. Zúčastnili jsme se seminářů, do online jednání, workshopů, týmových porad. Obohatili jsme se výměnou nápadů, sdíleli jsme zkušenosti a znalosti ověřené v praxi na zahraničních univerzitách a vzájemně jsme se učili a inspirovali, jak od zahraničních, tak českých univerzit.

V rámci příprav na projekt CARDS (Czech Academic and Research Discovery Services) navštívily kolegyně tři švýcarské knihovny, které jsou zakládajícími členy Swiss Library Service Platform (SLSP) – společnosti, jež provozuje národní knihovní platformu *Swisscovery*. Platforma je provozována v systému Alma společnosti Ex Libris a v jednom vyhledávacím rozhraní sdružuje vědecké zdroje z celkem 492 švýcarských akademických a univerzitních knihoven.

Cílem návštěvy bylo seznámit se nejen s knihovním softwarem Alma a jeho možnostmi pro konsorcia (topologie, hierarchie), ale také získat zkušenosti o fungování velkého sdružení jakým konsorcium švýcarských akademických knihoven je, a to z pohledu univerzitní knihovny.

13.1 Členství v odborných orgánech a organizacích

Asociace knihoven vysokých škol ČR, z. s. (AKVŠ)²

ČVUT patří od roku 2002 k zakládajícím členům Asociace a po celou dobu se aktivně podílí na její činnosti. V Odborné komisi pro informační vzdělávání a informační gramotnost AKVŠ pracovala Michaela Morysková. V Iniciativě otevřeného přístupu působila Soňa Fryščáková a Lenka Hrdličková.

V roce 2022 se Asociace vedle klíčových aktivit týkajících se otevřeného přístupu, podpory vědy, výzkumu a vzdělávání, zabývala i řadou aktuálních témat, intenzivně spolupracovala s vedoucími knihoven členských vysokých škol a uspořádala řadu seminářů. Proběhla dvou-denní **Bibliotheca academica 2022** na téma: **Proč, jak a pro koho: Dobrý knihovní fond.**

Podrobné informace o všech aktivitách AKVŠ jsou na webových stránkách asociace.

International Association of University Libraries (IATUL)³

ČVUT je členem asociace IATUL od roku 2001. Mezinárodní asociace IATUL byla založena v roce 1955 pod názvem International Association of Technological University Libraries jako platforma pro sdílení zkušeností knihoven technických univerzit. Vzhledem k vývoji v oblasti knihovnicko-informační praxe univerzitních knihoven, a s tím souvisejícího rozvoje členské základny, došlo v roce 2014 ke změně názvu na International Association of University Libraries. Zkratka IATUL zůstala zachována.

IATUL pravidelně organizuje své výroční konference a tematické semináře v různých částech světa.

IATUL dále organizuje několik pracovních skupin. S. Fryščáková je členkou pracovní skupiny SIG MaRI (Special Interest Group for Metrics and Research Impact), která se zabývá podporou vědy a odborného publikování, bibliometrickými ukazateli. Jádrem skupiny tvoří univerzitní knihovníci z Austrálie a Nového Zélandu, kteří jsou tradičně v oblasti podpory vědy na velmi vysoké úrovni. Skupina spolu komunikuje na pravidelných online poradách, případně v užších pracovních podskupinách.

LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche)⁴

ÚK je členem LIBER (Asociace evropských vědeckých knihoven) od roku 2010. Asociace byla založena v roce 1971, od roku 2009 sídlí v holandském Haagu a sdružuje více než 420 knihoven z více než 40 zemí. Hlavním cílem LIBER je reprezentovat zájmy evropských vědeckých knihoven, jejich univerzit a vědců.

² <http://www.akvs.cz>

³ <http://www.iatul.org>

⁴ <http://www.libereurope.eu>

CESAER (Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research)⁵

ČVUT je také členem asociace CESAER (Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research). Při asociaci působí komise Task Force Open Science (TFOS), jejímž cílem je podporovat a formulovat strategii pro otevřený přístup k výzkumným výstupům (tzv. Open Access, v širším pojetí tzv. Open Science). Komise spolupracuje s dalšími iniciativami na podporu otevřeného přístupu v Evropě i ve světě, včetně Evropské komise, a je jedním ze subjektů, které by měly ovlivňovat směřování otevřenosti v oblasti vědy a vědeckých výsledků v Evropě. Komise TFOS pracuje ve dvou skupinách, ve skupině pro otevřená data a skupině pro Open Access publikování. Členkami komise jsou Soňa Fryščáková a Lenka Hrdličková, které jsou zapojeny ve skupině pro OA publikování, se skupinou komunikují v rámci pravidelných online setkání.

ORCID (Open Research and Contributor ID)⁶

ČVUT je členem ORCID od roku 2016. Organizace ORCID se zaměřuje na vytváření jedinečných mezinárodních identifikátorů autorit, zejména autorů a nově také např. institucí. Identifikátor ORCID poskytuje trvalou identitu autorům, podobnou té, která byla vytvořena pro subjekty v digitálních sítích – identifikátor digitálních objektů (DOI). Členství v ORCID umožňuje integraci a správu identifikátorů ORCID v informačním systému ČVUT. ORCID slouží jako sekundární identifikátor osoby na ČVUT a je takto propojený s celou informační infrastrukturou univerzity.

Crossref⁷

Ústřední knihovna ČVUT je členem Crossref od roku 2013. Agentura Crossref je jednou z hlavních registračních agentur pro přidělování jedinečných a trvalých identifikátorů díla DOI. Díky členství má ČVUT možnost přidělovat veškerým svým elektronickým publikacím jedinečný identifikátor DOI a využívat navazující služby. Z nich ČVUT využívá zejména nástroj Similarity Check na kontrolu původnosti publikovaných textů.

SCOAP³ (Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics)⁸

ČVUT je členem konsorcia SCOAP³ koordinovaného Evropskou organizací pro jaderný výzkum (CERN). Členství zaručuje autorům možnost bezplatně publikovat články z oboru částicové fyziky ve vybraných vědeckých recenzovaných časopisech konsorcia v režimu Open Access bez povinnosti platit autorské poplatky za Open Access publikování (tzv. APC – Article Processing Charges).

MDPI (Multidisciplinary Digital Publishing Institute)⁹

Prostřednictvím ÚK je ČVUT zapojeno do programu Institutional Open Access Program (IOAP), a to od 1. 11. 2017, kdy se stalo institucionálním členem švýcarského vydavatele odborných recenzovaných OA časopisů MDPI. ČVUT se tím připojilo k řadě významných evropských a světových technických univerzit (např.: ETH Curych, TU Mnichov, Univerzita Bern, TU Vídeň, RWTH Aachen, California Institute of Technology, Harvard, MIT). Členství je zdarma a poskytuje publikujícím autorům z ČVUT snížení poplatků za APC (Article Processing Charges) o 10 %.

13.2 Zahraniční cesty, konference, stáže

- Exkurze ve švýcarských knihovnách (ETH Zürich – ETH Bibliothek, Universität Zürich – Universitätsbibliothek Zürich, Zentral Bibliothek Zürich), 9. – 12. května 2022, Zurich (Švýcarsko) – Helena Kovářiková, Tereza Šorejsová
- IATUL Fall Seminar 2022, 13. – 15. prosince 2022, Zurich (Švýcarsko) – Soňa Fryščáková, Michaela Morysková

⁵ <http://cesaer.org/en/home/>

⁶ <https://orcid.org/>

⁷ <http://crossref.org/>

⁸ <http://scoap3.org/>

⁹ <http://www.mdpi.com/about/ioap>

14. Projekty (grantová a rozvojová činnost) 2022

- Digitalizace starých tisků Ústřední knihovny ČVUT – pracoviště Ústavu teorie a dějin architektury. Projekt v rámci *Fondu celoškolských aktivit ČVUT*, řešitelka: Helena Kovářiková
- Podpora blended learningu vysokoškolskými knihovnami (služby, zdroje, procesy). Projekt CRP18+, koordinující VŠ: ČZU, 21 zúčastněných VŠ. ČVUT v Praze jako participující instituce zastoupená ÚK ČVUT, řešitelka: Marta Machytková
- Portál Open Science ČVUT. PPZS, řešitelka: Lenka Hrdličková

15. Publikační a přednášková činnost

Prezentace na konferencích a seminářích

1. MORYSKOVÁ, Michaela a Tereza GARAMZSEGI. Studenti se specifickými potřebami a vysokoškolské knihovny [přednáška]. In: *NASIV*. Brno: MUNI – KISK, 24. 5. 2022.
2. MORYSKOVÁ, Michaela. Online learning tools – a short overview [přednáška]. In: *30th Workshop of Applied Mechanics 2022*. Praha: ČVUT – FS, 11. 11. 2022.

16. Přílohová část

Seznam zaměstnanců k 31. 12. 2022

Jméno	E-mail	Zařazení
Machytková Marta	marta.machytkova@cvut.cz	ředitelka
Bencková Lívia	livia.benckova@cvut.cz	odd. služeb
Bořilová Stanislava	stanislava.borilova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FBMI
Bulanova Tereza	tereza.bulanova@cvut.cz	šéfredaktor AP
Černý Martin	martin.cerny@cvut.cz	odd. podpory vědy
Davidová Jitka	jitka.davidova@cvut.cz	odd. podpory vědy
Ečerová Lenka	lenka.ecerova@cvut.cz	odd. služeb
Fryščáková Soňa	sona.fryscakova@cvut.cz	odd. podpory vědy
Hanzlová Dana	dana.hanzlova@cvut.cz	odd. fondů
Kočová Věra	vera.kocova@cvut.cz	odd. služeb
Komendová Eva	eva.komendova@cvut.cz	odd. fondů
Kováříková Helena	helena.kovarikova@cvut.cz	vedoucí odd. fondů
Kučerová Ludmila	ludmila.kucerova@cvut.cz	odd. služeb
Kudličková Klaudia	klaudia.kudlickova@cvut.cz	odd. podpory studia
Libovická Helena	helena.libovicka@cvut.cz	odd. služeb
Marková Ivana	ivana.lysakova@cvut.cz	lokální knihovna FJFI
Morysková Michaela	michaela.moryskova@cvut.cz	ved. odd. podpory studia
Nováková Tereza	tereza.bartova@cvut.cz	odd. podpory studia
Ollé Martin	martin.olle@cvut.cz	lokální knihovna FJFI
Poláčková Ilona	ilona.polackova@cvut.cz	odd. fondů
Sedláčková Jana	jana.sedlackova@cvut.cz	odd. fondů
Skopec Antonín	antonin.skopec@cvut.cz	technik
Skoruša David	david.skoruša@cvut.cz	odd. podpory studia
Statečná Zuzana	zuzana.statecna@cvut.cz	odd. fondů
Šimáková Irena	irena.simakova@cvut.cz	odd. fondů
Šinková Dana	dana.sinkova@uk.cvut.cz	lokální knihovna FJFI
Šmídová Petra	petra.smidova@cvut.cz	lokální knihovna FD
Šorejšová Tereza	tereza.sorejsova@cvut.cz	odd. fondů
Vávrová Ivana	ivana.vavrova@cvut.cz	redakce AP
Zaisová Miroslava	miroslava.zaisova@cvut.cz	odd. fondů
Žádníková Kateřina	katerina.zadnikova@cvut.cz	odd. služeb